

A-klinikkasäätiö

Päihde- ja riippuvuustyön osaamisen sekä yhteistyön kehittämistarpeet

Sote- ja sivistyspalveluissa toteutetun kyselyn
tuloksia: Lapin hyvinvointialue 2024

Järjestölähtöisen päihdetyön kehittäminen

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

A-klinikkasäätiön Järjestölähtöisen

päihdetyön kehittämistoiminta on

toteuttanut vuodesta 2020 lähtien kyselyä, jolla on selvitetty päihde- ja riippuvuustyön osaamisen ja yhteistyön kehittämistarpeita hyvinvointialueiden sote- ja sivistyspalveluiden työntekijöiden näkökulmasta. Tähän mennessä kyselyä on toteutettu kuudella hyvinvointialueella: Kanta-Hämeessä, Itä- ja Länsi-Uudellamaalla, Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa ja Lapissa, [>linkki](#) vuonna 2023 julkaistuun hyvinvointialueiden kyselyraporttiin.

Lapin hyvinvointialueella kysely toteutettiin v. 2024 yhteistyössä VASA 2 -hankkeen, mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden kehittämisen kokonaisuuden / Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa.

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

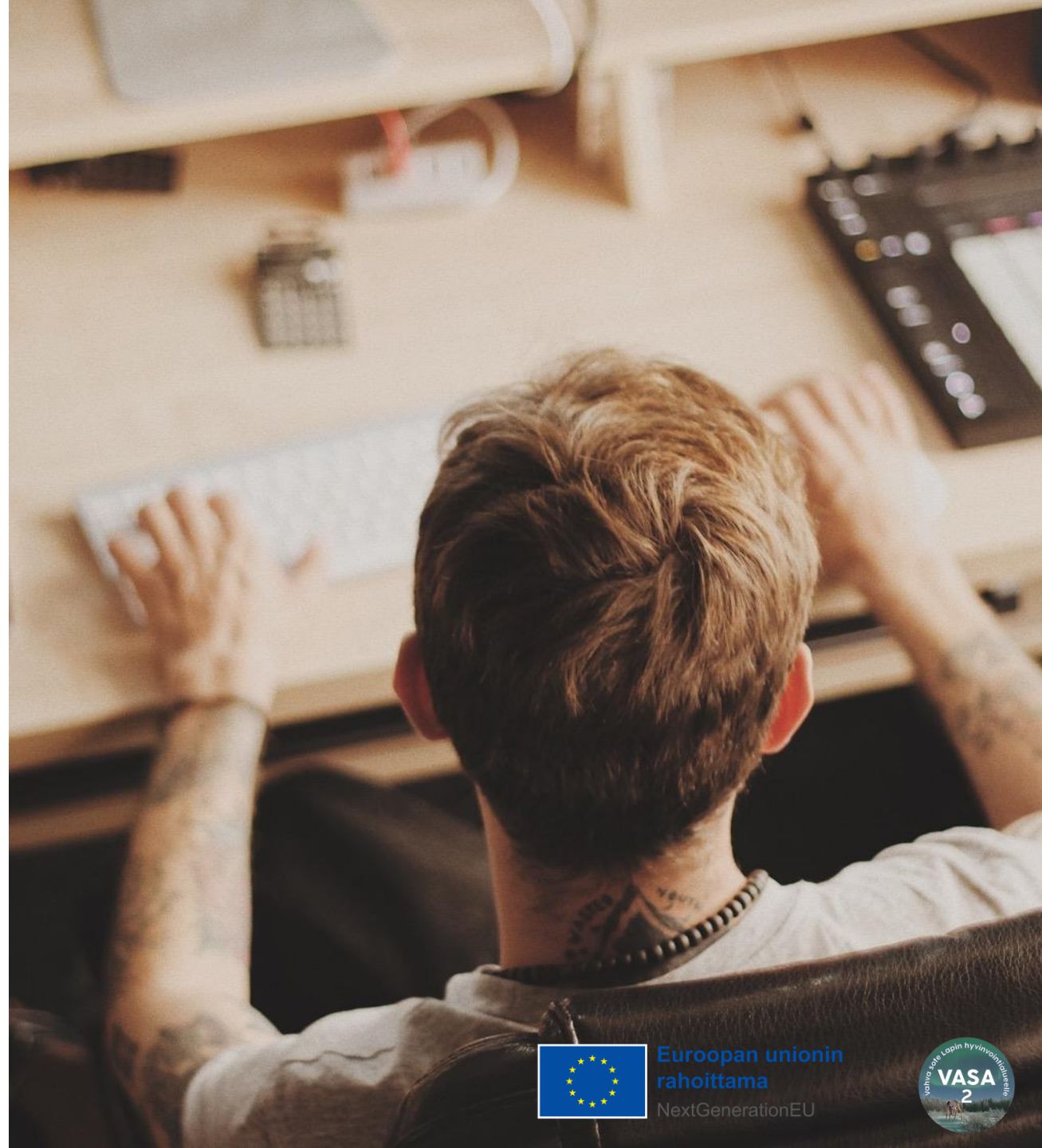
lapha.fi

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

A-klinikkasäätiö

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Kyselyn toteutus Lapin hyvinvointialueella

- A-klinikkasäätiö ja Lapin hyvinvointialueen VASA 2 -hanke toteuttivat alkuvuodesta 2024 kyselyn sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluiden työntekijöiden päihde- ja riippuvuustyön osaamisen ja yhteistyön kehittämistarpeista.
- Kyselyyn vastasi 221 sote- ja sivistyspalveluiden työntekijää. Suurimpia vastaajaryhmiä olivat aikuissosiaalityö (14 %), varhaiskasvatus (13 %) ja psykiatrinen poliklinikka / mielenterveystoimistot (13 %).

Alue, jossa työskentelet	N
Kaakkoisen Lapin palvelualue	78
Pohjoisen Lapin palvelualue	64
Lounaisen Lapin palvelualue	58
Itäisen Lapin palvelualue	31

Päihde- ja riippuvuustyön osaaminen

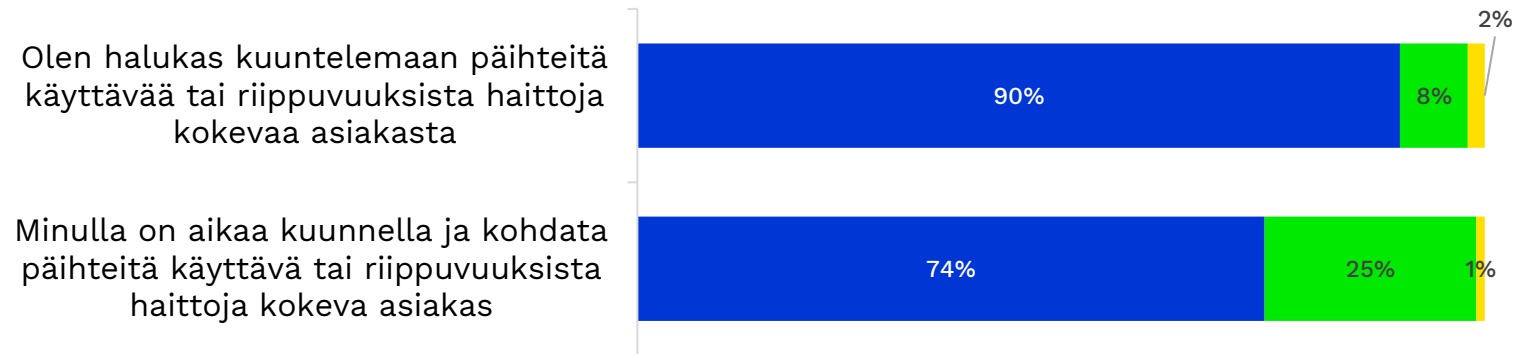

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Päihteitä käyttävän asiakkaan kohtaamiseen tarvitaan tukea

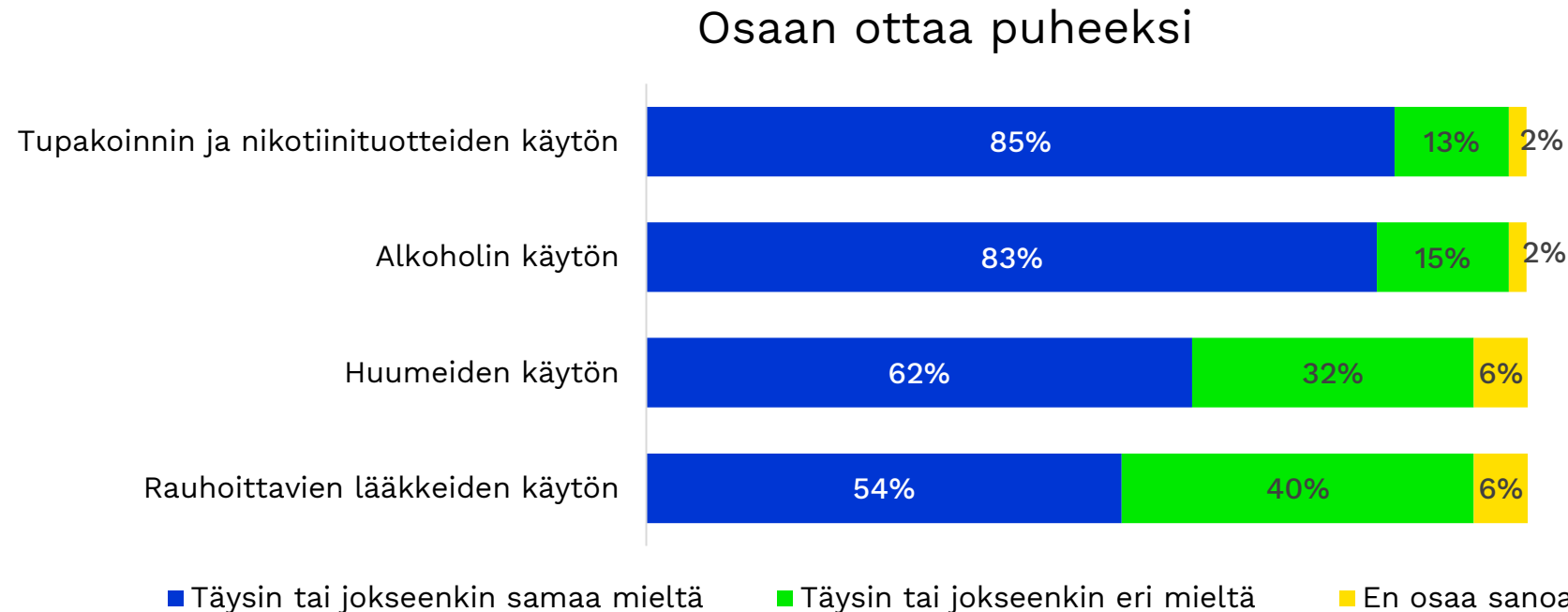
- 70 prosenttia vastaajista koki tarvitsevansa lisää tietoa ja tukea päihteitä käyttävän tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan kohtaamiseen.
- Lisää tietoa kaivattiin erityisesti päihteistä ja riippuvuuksista, palveluohjauksesta sekä päihteiden käytön puheeksiotosta.
- 90 prosenttia kyselyyn vastanneista työntekijöistä oli halukas kuuntelemaan päihteitä käyttävää tai riippuvuuksista haittoja kokevaa asiakasta. 74 prosenttia vastaajista koki, että hänellä on aikaa kuunnella ja kohdata päihteitä käyttävä tai riippuvuuksista haittoja kokeva asiakas.

■ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä ■ Täysin tai jokseenkin eri mieltä ■ En osaa sanoa

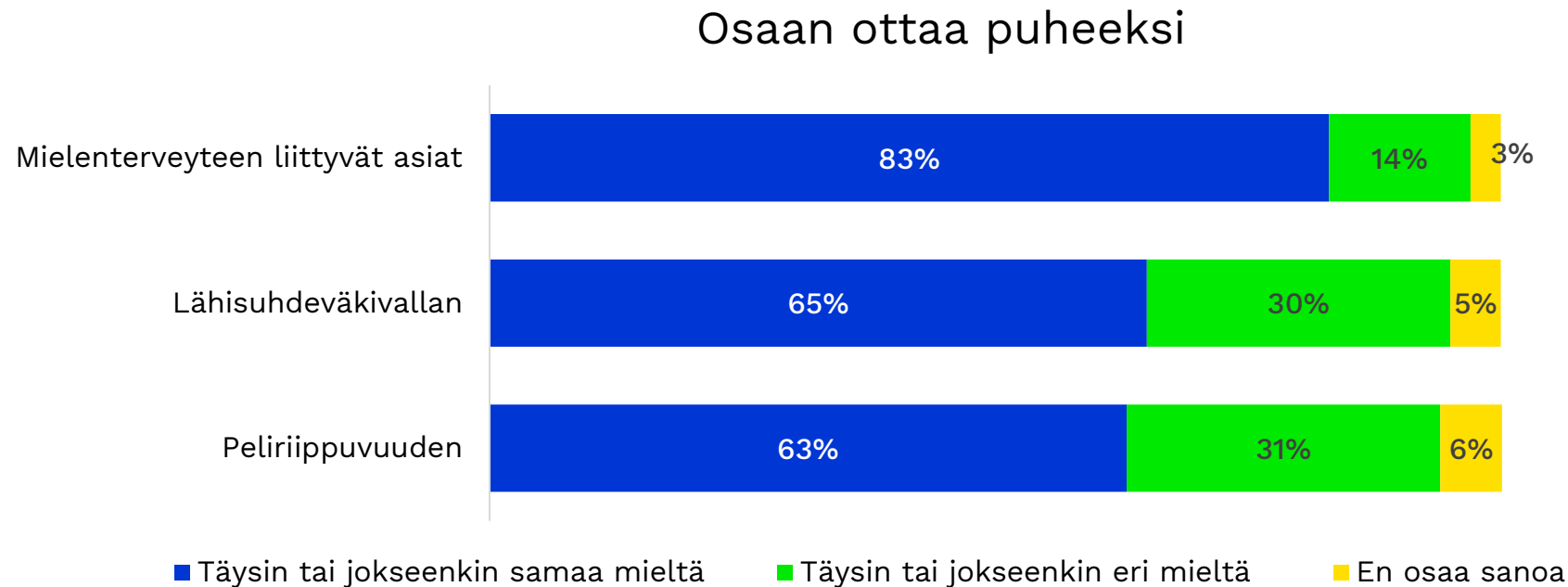
Puheeksioton osaaminen vaihteli puheeksiotettavan aiheen mukaan

- Päihteiden käytön puheeksioton osaaminen vaihteli riippuen puheeksiotettavasta aiheesta: vahvinta osaaminen oli tupakoinnin ja nikotiinituotteiden sekä alkoholinkäytön osalta (85 % koki osaavansa ottaa puheeksi asiakkaan tupakoinnin ja nikotiinituotteiden käytön ja 83 % koki osaavansa ottaa puheeksi runsaan alkoholinkäytön asiakkaan kanssa). Heikompaa puheeksioton osaaminen oli huumeiden käytön ja rauhoittavien lääkkeiden käytön osalta.

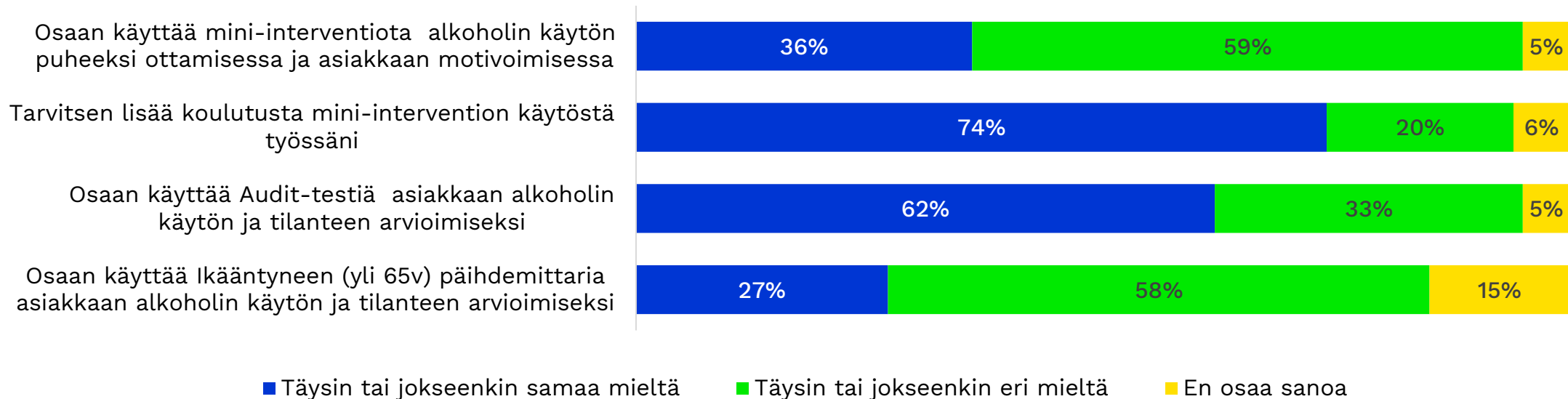
Puheeksioton osaaminen vaihteli puheeksiotettavan aiheen mukaan

- 83 prosenttia vastaajista koki osaavansa ottaa puheeksi mielenterveyteen liittyvät asiat. Peliriippuvuuden ja lähisuhdeväkivallan puheeksioton osaaminen oli hieman heikompaa: kolmannes vastaajista koki, ettei osaa ottaa puheeksi digi- tai rahapelaamista ja lähisuhdeväkivaltaa asiakkaan kanssa.

Mini-intervention käytön osaaminen vähäistä

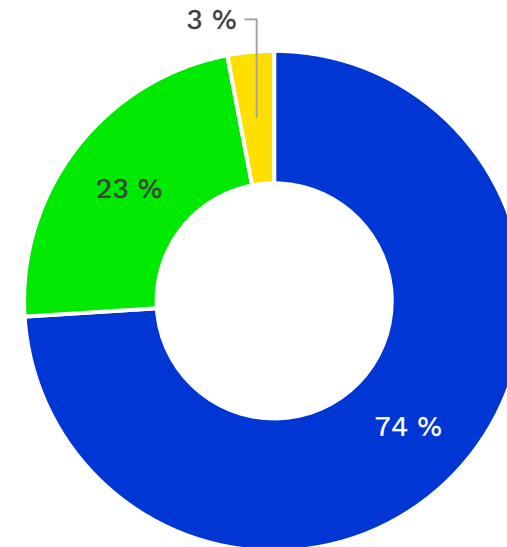
- Keskeisenä osaamisen kehittämistarpeena kyselystä nousee esiin mini-intervention käyttö. Vain 36 prosenttia vastaajista kertoi osaavansa käyttää mini-interventiota alkoholin käytön puheeksi ottamisessa ja asiakkaan motivoimisessa. 74 prosenttia vastaajista kokikin tarvitsevansa lisää koulutusta mini-intervention käytöstä työssään. AUDIT-testin käytön osaaminen oli vahvempaa: 62 prosenttia vastaajista kertoi osaavansa käyttää AUDIT-testiä asiakkaan alkoholin käytön arvioimisessa. Sen sijaan ikääntyneiden päihdemittaria koki osaavansa käyttää vain 27 prosenttia.

Huumeista tarvitaan ajankohtaista tietoa

- Kyselyn avovastauksissa työntekijöiden oli mahdollista kertoa, mistä päihdetyön aiheesta he erityisesti kaipaisivat lisää koulutusta. Vastauksista nousi esiin tarve saada ajantasaista tietoa huumeista. Tiedontarve huumeista nousi esiin myös kyselyn muissa kohdissa: 74 prosenttia vastaajista koki tarvitsevansa lisää tietoa huumeista ja niiden vaikutuksista.

Tarvitsen lisää tietoa huumeista ja niiden vaikutuksista

- Täysin tai jokseenkin samaa mieltä
- Täysin tai jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa

Saamenkielisistä ja kulttuurinmukaisista palveluista tarvitaan lisää tietoa

- Vain 12 prosenttia vastaajista kertoi tuntevansa saamelaisen asiakkaan oikeudet ja lainsäädännön. 11 prosenttia koki osaavansa ohjata saamenkielistä asiakasta saamelaisten päihdepalveluiden piiriin.
- Hieman vajaa puolet (43 %) vastaajista koki tarvitsevänsä lisää tietoa tai tukea saamen kielistä ja kulttuurista sote-palveluissa. Tietoa ja tukea kaivattiin erityisesti saamenkielisistä ja kulttuurinmukaisista palveluista, kulttuurista ja kielistä sekä lainsäädännöstä.

Mistä saamen kielten ja kulttuurin osa-alueista
tarvitset lisää tietoa tai tukea?

Kokemukset päihteitä käyttävän asiakkaan kohtaamisesta

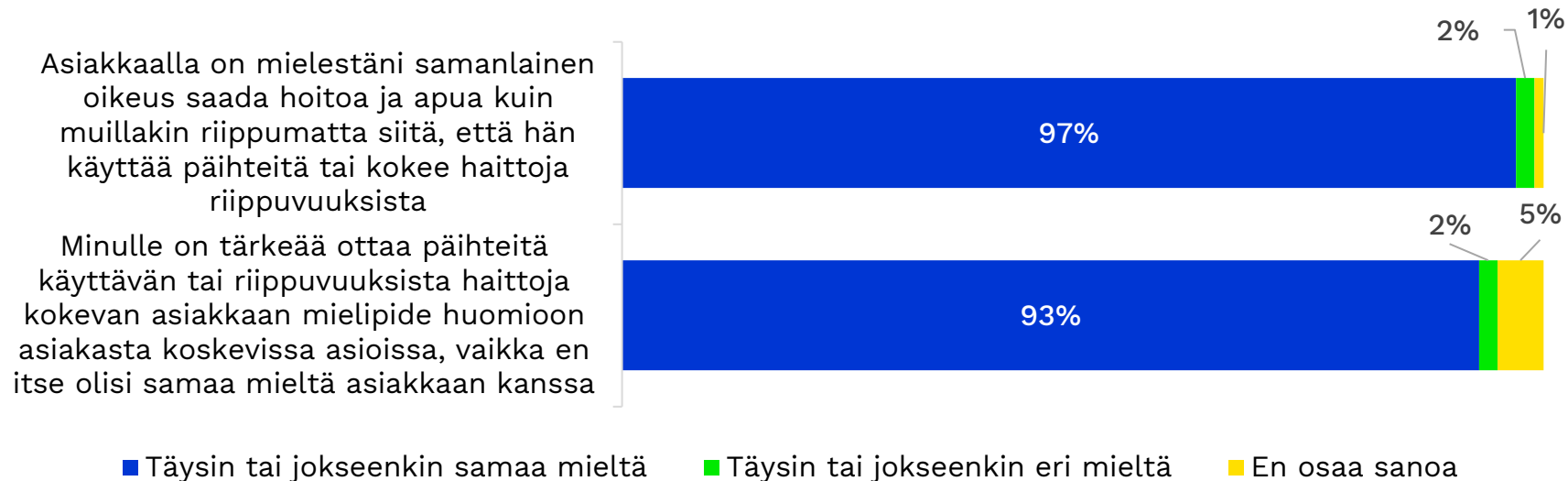

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Oikeus hoitoon ja asiakkaan mielipiteen huomioiminen nähtiin tärkeänä

- Työntekijät suhtautuvat pääasiassa myönteisesti päihteitä käyttävään asiakkaaseen ja hänen oikeuksiinsa. 97 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että asiakkaalla on samanlainen oikeus saada hoitoa ja apua kuin muillakin riippumatta siitä, että hän käyttää päihteitä. Myös suurin osa (93 %) vastaajista koki, että hänelle on tärkeää ottaa päihteitä käyttävän tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan mielipide huomioon asiakasta koskevissa asioissa, vaikka ei olisi itse samaa mieltä asiakkaan kanssa.

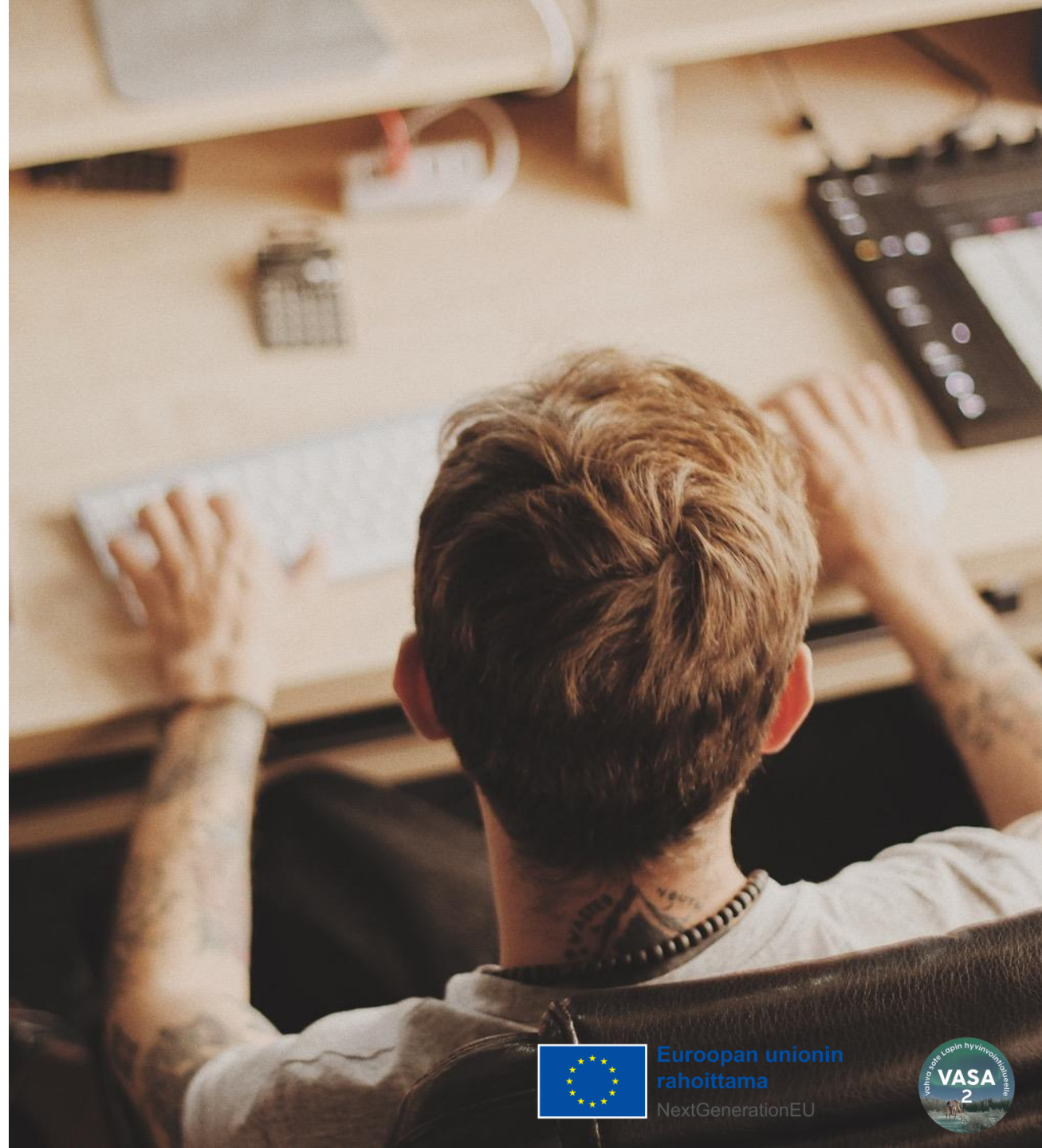

Kokemukset päihteitä käyttävän asiakkaan kohtaamisesta

- Työntekijöillä oli enemmän onnistumisen kokemuksia kuin ikäviä kokemuksia päihteitä käyttävän tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan kohtaamisesta. Onnistumisen kokemukset liittyivät erityisesti päihteiden käytön vähentämiseen ja lopettamiseen sekä luottamuksen syntymiseen.
- Onnistumisen kokemuksina pidettiin myös tilanteita, joissa asiakas on ottanut avun vastaan tai sitoutunut hoitoon.
- Ikävät kokemukset liittyivät erityisesti uhkaaviin tilanteisiin.

”On ollut kireä ilmapiiriä ja väkivallan uhkaa. Toisaalta kielteiset asenteet päihteitä käyttäviä ihmisiä kohtaan ovat hyvin tiukassa ja usein päihteitä käyttävät henkilöt aiheuttavat ärtymystä ja turhautumista henkilökunnassa. Ehkä olisi syytä vielä kouluttaa sote-henkilöstöä ja tarjota työnohjausta?”

Yhteistyö ja palveluketjut

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Palveluketjuja ja palveluohjausta tulisi kehittää

- 87 prosenttia vastaajista koki, että päihteistä ja riippuvuuksista haittoja kokevien asiakkaiden palveluketjun toimivuutta pitäisi kehittää ja 91 prosentin mielestä samanaikaisesti päihde- ja mielenterveysongelmissa apua tarvitsevien palveluohjausta tulisi kehittää.

Palveluista ja tukimuodoista kaivattiin lisää tietoa

- Vastaajista 74 prosenttia koki tietävänsä, minne ohjata päihteistä tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan, jos ei voi itse auttaa häntä. Kuitenkin 79 prosenttia vastaajista toivoi, että käytössä olisi nykyistä selkeämmät ohjeet siitä, miten ja minne voi ohjata päihteistä tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan.
- Kyselyn perusteella sote- ja sivistyspalveluissa tulisikin lisätä tietoa päihde- ja riippuvuustyöstä: Vastaajista 86 prosenttia koki tarvitsevansa lisää tietoa siitä, minkälaisia palveluja eri toimijat tarjoavat päihteitä käyttäville tai riippuvuuksista haittoja kokeville asiakkaille.

Tiedän minne voin ohjata päihteitä käyttävän tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan, jos en voi itse auttaa häntä

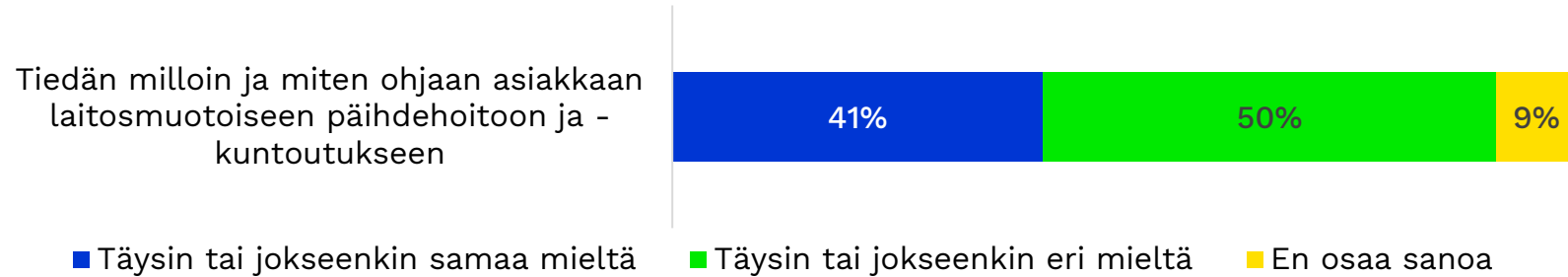
Toivoisin, että minulla olisi nykyistä selkeämmät ohjeet miten ja minne voin ohjata päihteitä käyttävän tai riippuvuuksista haittoja kokevan asiakkaan jatkohoitoon tai tuen piiriin

■ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä ■ Täysin tai jokseenkin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Palveluista ja tukimuodoista kaivattiin lisää tietoa

- Puolet vastaajista ei tiennyt, milloin ja miten voi ohjata asiakkaan laitospuotoiseen päihdehoitoon ja -kuntoutukseen.

- Vastaajat saivat kertoa, minkälaista tietoa ja tukea tarvitsisivat laitospuotoiseen päihdehoitoon ja -kuntoutukseen ohjaamiseen. Tietoa kaivattiin erityisesti siitä, milloin ja miten sinne voi ohjata asiakkaan sekä missä laitospuotoista päihdehoitoa ja -kuntoutusta toteutetaan.

Kokemukset yhteistyöstä pääosin hyviä

- 58 prosenttia kyselyyn vastanneista tiesi yhteistyötahoja, joiden kanssa voi tehdä yhteistyötä, jotta päihteitä käyttävä tai riippuvuuksista haittoja kokeva saisi parhaan mahdollisen avun.
- Kyselyllä kartoitettiin lisäksi yhteistyön toimivuutta. Suuri osa niistä vastaajista, jotka tekivät yhteistyötä, kertoivat yhteistyön sujuneen hyvin. Osa vastaajista toi kuitenkin esiin, että yhteistyö on vähäistä.
- Yhteistyöltä toivottiin erityisesti tietoa eri toimijoiden tarjoamista palveluista sekä hoitopoluista.

Tiedän yhteistyötahoja, joiden kanssa voin tehdä yhteistyötä, jotta päihteitä käyttävä tai riippuvuuksista haittoja kokeva asiakas saisi parhaan mahdollisen avun

■ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä

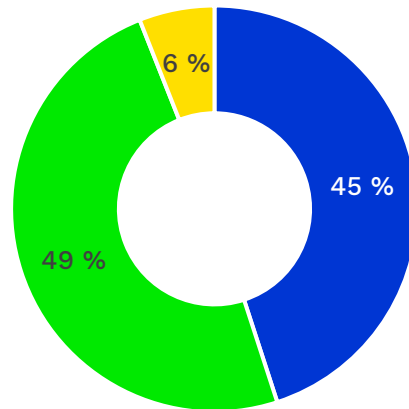
■ Täysin tai jokseenkin eri mieltä

■ En osaa sanoa

Yhteistyö päihdealan järjestöjen kanssa vähäistä

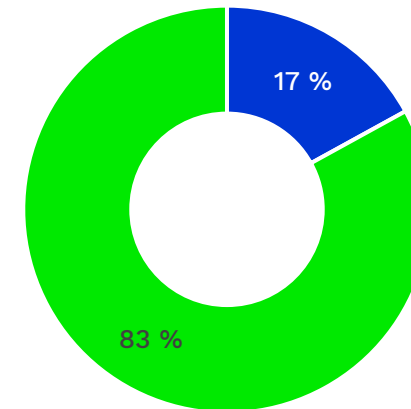
- Erityisesti päihdealan järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö oli vähäistä: 45 prosenttia vastaajista tunsikin alueella toimivia päihdealan järjestöjä ja vain 17 prosenttia teki yhteistyötä niiden kanssa.

Olen tietoinen alueellani toimivista
päihdealan järjestöistä

- Täysin tai jokseenkin samaa mieltä
- Täysin tai jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa

Teetkö yhteistyötä päihdealan
järjestöjen kanssa?

■ Kyllä ■ En

Yhteenveto

Osaamisen kehittämistarpeet:

- Mini-intervention osaamisen vahvistaminen
- Ajantasaista tietoa huumeista ja niiden vaikutuksista
- Tietoa saamenkielisistä ja kulttuurinmukaisista palveluista

Yhteistyön kehittämistarpeet:

- Hoitopolkujen ja palveluohjauksen selkiyttäminen
- Tietoa eri toimijoiden tarjoamista palveluista
- Järjestöyhteistyön kehittäminen